

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 8, 2012 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 330.1

С. В. Гнітецький,
асистент кафедри промислового маркетингу
Національний технічний університет України «КПІ»

СУТНІСТЬ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ МІЖ БАЗОВИМИ КАТЕГОРІЯМИ ТЕОРІЇ ІННОВАЦІЙ

Визначено етимологічне походження категорій «інновація»; розглянуто основні підходи до трактування категорій «новація», «нововведення», «інновація», «інноваційна діяльність», «інноваційний процес». Розглянуто сутність даних категорій та визначено взаємозв'язок між ними. Визначено підходи авторів до визначення сутності та етапів інноваційного процесу.

The article presents the etymological origin of the categories "innovation", "novation", "innovation activity", "innovation process". The essence and interrelation of these categories are analyzed. The approaches of determination of these categories and stages of the innovation process are determined.

Ключові слова: «новація», «нововведення», «інновація», «інноваційний процес» «інноваційна діяльність», взаємозв'язок.

Вступ

Проблематика визначення категорій «інновація», «інноваційна діяльність», «інноваційний процес» є широко висвітленими в науковій літературі. Існує значна кількість підходів до трактування кожної з категорій та існують різні підходи авторів до визначення взаємозв'язку між даними категоріями. Не зважаючи на те, що дане питання висвітлюється значною кількістю авторів, єдина думка щодо трактування вище зазначених категорій відсутня.

Питанням дослідження теорії інновацій займалися провідні вітчизняні та зарубіжні вчені. Серед них: Гвишиані Д.М., Друкер П., Свтушевський В.А., Завадський Й.С., Ілляшенко С.М., Коноплицький В.А., Краснокутська Н.В., Мединський В.Г., Полонська Л.А., Осовська Г.В., Турило А.М., Уткін Е.А., Фатхутдінов Р.А., Флінн Г.І., Чабан В.Г., Шумпетер Й. та інші [1-7]. Але на нашу думку питання визначення взаємозв'язку між даними категоріями потребує подальшого вивчення й буде висвітлене у даній роботі.

Завдання дослідження

Метою даного дослідження є визначення сутності та взаємозв'язків між базовими категоріями теорії інновацій. Відповідно до мети були поставлені наступні завдання:

- проаналізувати основні підходи авторів до трактування категорій «новація», «нововведення», «інновація» та визначити взаємозв'язок між ними;
- визначити основні підходи до тлумачення етапів інноваційного процесу;
- розглянути категорії «інноваційна діяльність» та «інноваційний процес» та визначити взаємозв'язок між ними.

Результати дослідження

В науковій літературі можна виділити 3 базові категорії теорії інновацій: «новація», «нововведення», «інновація». В зарубіжній літературі у більшості випадків терміни «нововведення» та «інновація» не розділяють, тоді як російські та українські науковці у більшості випадків трактують їх по різному. На нашу думку доцільно розпочати аналіз з етимологічного походження категорії «інновація».

Innovate - «запроваджувати нововведення», «вводити що-небудь нове». Походить від латинського innovare шляхом приєднання до латинського in. Новація походить від латинського слова «novatio», що означає «оновлення», «зміна». Категорія «новація» використовувалася на першому етапі як юридичний термін та трактувалася наступним чином: новація – юридична операція, за якою замість старого зобов'язання встановлюється нове. Категорія «інновація» є похідною від категорії «новація», приставка «in» означає процес впровадження, введення новації (in-novare). Поняття ж «нововведення» визначається як «введення нового», «введення новації», що за своєю етимологічною сутністю принципово не відрізняється від значення поняття «інновація».

В науковій літературі можна зустріти наступні трактування категорій.

Нововведення - це вкладання коштів в економіку, завдяки чому відбувається приріст наукових досягнень, новітність - "ноу-хау" [4]. Румянцев З.П. під нововведенням розглядає новий порядок, новий метод, винахід. З моменту розповсюдження нововведення набуває нової якості і стає інновацією [7]. Павленко І.А. виділяє 2 підходи до визначення поняття «нововведення»: перший – нововведення як результат творчого процесу у вигляді нової продукції, техніки, технології, методу тощо; другий – процес введення нових виробів, елементів, підходів, принципів, замість діючих. У той же час під інновацію автор розглядає результат творчого процесу у вигляді створених нових споживчих вартостей, застосування яких потребує, щоб особи, що її використовують, змінили звичні стереотипи діяльності, свої навички [7]. Відповідно дані поняття ототожнюються. На думку Полонської Л.А. інновація є більш ширшим поняттям, тому що інновація може використовувати продукт, що носить не лише характер новації, але й вдосконалення, в той час коли нововведення використовує продукти (технології, методи тощо), що носять характер лише новацій, а не вдосконалення. Необхідно зазначити, що вперше термін «інновація» був введений австрійським економістом Й. Шумпетером, але дана категорія як рушійна сила змін розглядалася в роботах М. Туган-Барановського та М. Кондратьєва [1]. В процесі розвитку теорії інновацій значна кількість авторів надала своє тлумачення даного поняття. Але на нашу думку можна виділити 3 основні підходи до трактування терміну «інновація»:

1. Об'єктний – інновація розглядається як певний результат у вигляді нової технології, нового товару, методу тощо;
2. Процесний – інновація як процес впровадження певних змін;
3. Трансформаційний – зміни в діяльності підприємства.

Яскравим прикладом трактувань об'єктного підходу є трактування Ілляшенко С.М.: «Інновація - кінцевий результат діяльності зі створення і використання нововведень, втілених у вигляді удосконалених або нових товарів (виробів або послуг), технологій їх виробництва, методів управління на всіх стадіях виробництва і збуту товарів, які сприяють розвитку та підвищенню ефективності функціонування підприємств» [3]. До представників об'єктного підходу можна віднести Балабанова І.Т., Гамідова Г.С., Фатхутдінов Р.А., Йохна М.А., Молчанову О.П., Дорофєєва В.Д., Уткіна Е.А., Левінсона А. та інші. У процесному підході інновація визначається Гриньовим А.В. як використання в тій або іншій сфері діяльності (виробництві, економічних правових і соціальних відносинах, науці, культурі, освіті тощо) результатів інтелектуальної праці, технологічних розробок, спрямованих на вдосконалення соціально-економічної діяльності. До процесного підходу приєднуються А.С. Гальчинський, А.В. Гриньов, Б. Твісс, Х. Хауштайн, Б. Санто, В. Г. Мединський, Л. Г. Шаршукова та інші. Ще одним підходом є розуміння інновації як певної зміни (трансформаційний підхід). Інновацію як зміну трактує Ф. Валента: «Інновація – це зміна в первісній структурі виробничого механізму, тобто перехід від його внутрішньої структури до нового стану: стосується продукції, технології, засобів виробництва, професійної, кваліфікаційної структури робочої сили, організації; зміни з позитивними і негативними соціально-економічними наслідками в діяльності організації». Прихильниками даного підходу є Л. Водачек, Ф. Валента, Ю.В. Яковель, О.М. Хотяшева.

На нашу думку найбільш повно трактує категорію «інновація», «нововведення» Й. Шумпетер. Він говорить про наступне: новий виріб, новий метод або нова технологія самі по собі не є інновацією (нововведенням), вони стають нововведенням, коли підприємство їх впроваджує у свою діяльність. І не важливо чи існували дані методи, технології тощо до цього. Важливим є те, що вони вперше впроваджуються на підприємстві певного виду діяльності на певній території (країні). Крім того Й. Шумпетер акцентує увагу на поширеність нововведень (у науковій літературі зазвичай даний процес визначається як «дифузія інновацій»). На його думку будь-яке успішне нововведення має призводити до процесу його поширення, використання іншими підприємствами. У свою ж чергу нововведення, що не є успішними, відмирають. Таким чином, виділяються 2 групи нововведень: (1) успішні, що поширюються на ринку (процес дифузії); (2) невдалі, що відмирають. На

нашу думку нововведення, що є успішними та поширюються на ринку, відповідають категорії «інновація»; «нововведення» - впроваджена підприємцем новація, а новація – це новий порядок, новий метод, нова технологія тощо. Так наприклад, якщо, підприємство починає використовувати у виробництві сировину, що вже існувала раніше на ринку, але не використовувалася на підприємствах певної галузі, це є нововведенням, якщо ж цю сировину починають використовувати й інші, вона стає інновацією.

Рис. 1. Взаємозв'язок категорій «новація», «нововведення», «інновація» (авторська розробка)

Важливе місце у розумінні теорії інноваційної діяльності є визначення категорій «інноваційна діяльність» та «інноваційний процес». На нашу думку деякі науковці ототожнюють категорії «інноваційна діяльність» та «інноваційний процес».

До трактування інноваційної діяльності автори підходять по-різному. Деякі науковці вважають, що під інноваційною діяльністю необхідно розуміти впровадження нових технологій та розробок, акцентуючи увагу на тому, що поштовхом виступають нові технологічні рішення. Більшістю прихильників даного підходу також визначаються організаційні аспекти впровадження нововведень, серед них В.О. Василенко, І.Л. Туккель, Г.С. Гамідов. Інші автори підходять до трактування інноваційної діяльності як до необхідності підвищення конкурентоспроможності підприємства. Розглядається ринкові аспекти, зокрема формування попиту на нову продукцію, підвищення конкурентоспроможності товарів, реалізація товарів на ринку, зростання задоволення споживачів, зростання прибутку компанії тощо. Зокрема, Н.В. Краснокутська розуміє під інноваційною діяльністю розуміє діяльність колективу, спрямовану на забезпечення доведення науково-технічних ідей, винаходів (новацій) до результату, придатного до практичного застосування та реалізації їх на ринку з метою задоволення потреб суспільства в конкурентоспроможних товарах і послугах. Р.А. Фатхутдінов до інноваційної діяльності включає процес із стратегічного маркетингу, НДДКР, організаційної та технологічної підготовки виробництва, виробництва і оформлення нововведень, їх впровадження.

Так автори виділяють наступні стадії інноваційного процесу [1, 2, 5]:

Автори	Етапи інноваційного процесу
Гриньов А.В., Дорофеев В.Д., Ніронович Н.І.	Фундаментальні дослідження – прикладні дослідження – розробка – проектування – будівництво – освоєння – промислове виробництво – маркетинг - збут
Морозов Ю.П.	Досягнення фундаментальної науки – прикладні дослідження – НДДКР – первинне освоєння – широке впровадження (поширення інновацій) – використання – старіння інновації
Баранов О.Г.	Дослідження (фундаментальні і прикладні) – розробка (дослідно-конструкторські, технологічні, організаційні) – експериментальне виробництво – освоєння виробництва нової продукції – серійне виробництво – реалізація нової продукції та її експлуатація
Харін О.О., Лепейко Т.І.	Фундаментальні дослідження – прикладні дослідження – НДДКР – комерціалізацію від запуску у виробництво до входу на ринок, а далі за основними етапами ЖЦП
Гамідов Г.С.	Фундаментальні дослідження – прикладні дослідження – НДДКР – освоєння виробництва інновацій, нової продукції або нової техніки
Василенко В.О.	Фундаментальні дослідження – дослідження наказового характеру – НДДКР та експериментальні розробки – процес комерціалізації (починаючи із впровадження у виробництво до виходу на ринок та продажу продукту)
Маренков М.Л.	Фундаментальні дослідження – прикладні дослідження – НДДКР – освоєння промислового виробництва нових виробів(дослідні та експериментальні роботи за дослідною базою) - промислове виробництво
Краснокутська Н.В.	Фундаментальні дослідження – прикладні дослідження - дослідно-конструкторські роботи – дослідно-експериментальні роботи – дослідна база наук – організаційно-економічна робота – промислове виробництво – масове виробництво
Святоцький О.Д.	Фундаментальні дослідження – прикладні дослідження - дослідно-конструкторські роботи - комерціалізація від запуску у виробництво до виходу на ринок т продажу

Відповідно до проведеного аналізу можемо зробити висновок, що інноваційний процес починається з проведення фундаментальних досліджень й завершується (на думку більшості авторів) процесом виробництва, виходом товару на ринок. У свою ж чергу інноваційна діяльність є більш широким поняттям. Адже включає в себе етапи пошуку нових ідей, процедури захисту інтелектуальної власності, зокрема патентування, ліцензування, отримання авторських прав тощо, забезпечення інвестування тощо. На нашу думку дані поняття співвідносяться наступним чином:

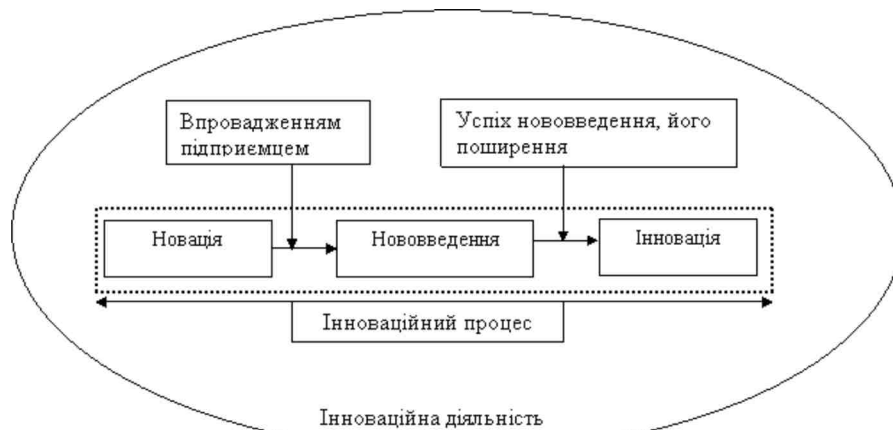

Рис. 1. Взаємозв'язок категорій «інноваційна діяльність», «інноваційний процес» (авторська розробка)

Висновки

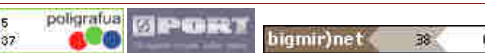
В статті було проаналізовано підходи авторів до трактування категорій «новація», «нововведення», «інновація», визначено основні підходи до трактування категорій та запропоновано авторське бачення взаємозв'язку між даними категоріями та їх сутність. Було проаналізовано категорії «інноваційна діяльність» та «інноваційний процес» та встановлено взаємозв'язок між ними. Визначено підходи авторів до тлумачення етапів інноваційного процесу та визначено, що не

зважаючи на незначні розбіжності в думках авторів, більшість визначає етапи інноваційного процесу від проведення фундаментальних досліджень до виходу на товару ринок.

Література

1. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід: монографія / [Денисенко М. П., Михайлова Л. І., Грищенко І. М. та ін.]; за ред. д.е.н., проф., акад. М.П. Денисенка, проф. Л.І. Михайлової. – С: ВТД «Університетська книга», 2008. – 1050 с.
2. Коюда О. П. Інноваційна діяльність: від оцінки привабливості до інвестиційного забезпечення: монографія / О. П. Коюда, В. Ф. Колесніченко ;. X. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 275 с.
3. Маркетинг і менеджмент інноваційного розвитку: монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. – С.: ВТД «Університетська книга», 2006. – 728 с.
4. Медынский В.Г., Шаршукова Л.Г. Инновационное предпринимательство: Учебное пособие. – М.: ИНФРА – М, 1997. – 240 с.
5. Микитюк, П. П. Аналіз впливу інвестицій та інновацій на ефективність господарської діяльності підприємства : монографія / П. П. Микитюк. – Т.: Економічна думка, 2007. – 296 с.
6. Полонська Л. А. Інноваційна політика торговельних підприємств : теорія та методологія/Л. А. Полонська, Н. В. Лохман. Д.: ДонНУЕТ, 2009. – 221 с.
7. Молчанов Н.Н. Инновационный процесс. Организация и маркетинг.- С.Пб.: Изд-во С-Петербур. ун-та, 1995.

Стаття надійшла до редакції 13.08.2012 р.

ТОВ "ДКС Центр"